

KUIDAS HOIDUDA KANTSELIIDIST

Egle Pullerits

Raamatu väljaandmist on toetanud
Haridus- ja Teadusministeerium

Täname Reet Kasikut nõuannete eest

Toimetanud Maire Raadik
Korrektor Argo Mund
Kujundanud Sirje Ratso

ISSN 2228-0189
ISBN 978-9949-21-468-6 (trükis)
ISBN 978-9949-21-469-3 (pdf, *online*)

Sisukord

Sissejuhatus	5
Mis on hea ametiteksti tunnused ja mis on kantseliit?	5
Väljaandeid, kus on hea tarbeteksti soovitusi	5
Kuidas hoiduda kantseliidist	7
1. Lause – milline see peaks olema ja millest hoiduda	9
1.1. Lause liigendamine	9
1.2. Väärseosed	10
1.3. Vale sidend	12
1.4. Sõnavalik	13
2. Konstruktsioonid – millised on halvad ja kuidas neid asendada	15
2.1. Nominalisatsioon	15
<i>aset leidma</i>	16
<i>kuuluma</i>	16
<i>teostama</i>	16
<i>toimuma</i>	17
<i>vajama</i>	17
Nominalisatsioonipesad ehk „minemise minemised”	18
Parem on <i>da</i> -tegevusnimi	19
Parem on <i>des</i> -vorm	20
2.2. <i>poolt</i> -tarind	21
2.3. <i>olema</i> + kesksõna	22
3. Sõnad – millised on tarbetud ja kuidas neist hoiduda	23
3.1. Tegusõnad	24
<i>läbi viima</i>	24
<i>omama</i>	25
<i>paika panema</i>	25

3.2. Nimisõnad	26
<i>ressurs</i>	26
<i>rida</i>	26
<i>tingimus</i>	26
3.3. Omadussõnad	27
<i>-alane</i>	27
<i>antud</i>	27
<i>erinev</i>	28
<i>käesolev</i>	29
<i>olev</i>	30
<i>omapoolne</i>	30
<i>omav</i>	30
<i>tänane</i>	31
<i>vajalik</i>	31
<i>vastav</i>	31
3.4. Kaassõnad	32
<i>läbi</i>	32
<i>korras</i>	32
<i>osas</i>	32
<i>raames</i>	33
<i>seoses</i>	33
<i>vastavalt</i>	34
3.5. Määrsõnad	35
Ajamäärsõnad <i>täna</i> ja <i>hetkel</i>	35
<i>lt</i> -määrsõnad	35
<i>juhinduvalt</i>	36
<i>järgselt</i>	36
<i>jätkev</i>	37
<i>praktiliselt</i>	37
4. Vormid – millest hoiduda ja mis on paremad	38
4.1. <i>lt</i> -määrsõnad	38
4.2. Määrus saavas käändes	39
4.3. Mitmus ainsuse asemel	39

Sissejuhatus

Mis on hea ametiteksti tunnused ja mis on kantseliit?

Tekste liigitatakse laias laastus kolme suurde rühma: argikeelsed, ilukirjanduslikud ja tarbekeelsed. Argikeel on neist kõige vabam – kõneldagu kuidas tahes, peaasi et suhtluspartner aru saab ja sellist keelekasutust lubab. Ilukirjanduse ülesanne on mõjuda eelkõige esteetiliselt, see on sõnakunst. Tarbekeelsed on ameti-, ajakirjandus- ja teadustekstid. Tarbetekstide peamine ülesanne on edastada infot. Et oleks kergem teabe sisule keskenduda, pole seal soositud kõrvalekaldeid harilikust keelekasutusest ja tuleb arvestada keelenorme, kasutada kirjakeelt.

Ametitekst on niisiis üks tarbeteksti liike, millel on palju alaliike, žanre, millest igaühel on oma vormi- ja ka keelekasutustavad. Osutada saab aga ühisosale, mida ametkondlikus keelepruugis parandada. Selle ühisosa võiks kokku võtta kolme nõudega, millele ametitekst peaks vastama: olema selge, konkreetne ja ühemõtteline. Seda takistava keelekasutuse – keeruka, ebamäärase, mitmeti ja raskesti mõistetava stiili – võib kokku võtta ühe levinud väljendiga: see on kantseliitlik. Laiemalt võib kantseliitlikuks pidada teksti, mis on paljusõnaline, abstraktne ja milles sõnade seosed on ähmased.

Kitsamalt on kantseliiti kirjeldatud kui bürokraatiaslängi, sellisena on ta üks väheseid kirjaliku slängi vorme. Släng sobib üksnes argikeele osaks, mis, nagu ülalpool mainitud, on hoopis teine suur tekstiliik. Paraku tungib släng omavahelisest pruugist ametlikku keelekasutusse, kus pole tema koht. Mõistagi ei ole kantseliit viimase aja mood, vaid sellele on keelehooldeallikates varemgi osutatud.

Väljaandeid, kus on hea tarbeteksti soovitusi

Rohket abi väljendite tõlkimisel ühest allkeelest, registrist, stiilist teise, harilikult neutraalkirjakeelde, pakub Eesti Keele Instituudis koostatud ja Tiiu Erelti toimetatud „**Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006**”. Tarbeteksti tegijal tasub tähele panna ÕS-i õpetusi, kuidas tõlkida paberlikust bürokraatiakeelest

tavakeelde, nt *arutati tehase likvideerimisega seonduvaid probleeme* PABERL *arutati tehase sulgemist* (märksõna *seonduma*); *teostab juhtimist* PABERL *juhhib* (märksõna *teostama*).

Uno Liivaku on väljaandes „**Väike soovitusõnastik**” (2001) pööranud peale muude sõnavara ebakohtade tähelepanu ka paberlikele ehk kantseliitlikele väljenditele, mille kõrval on lühike seletus ja parema sõnastuse soovitused.

Põhjusti, miks ametlik keelekasutus on keerukas, on vaagunud Krista Kerge kogumikus „**Tekstid ja taustad I**” (2002).

„**Ametniku keelekäsiraamat**” (2003) annab näpunäiteid sõnastuse kohta ja soovib vältida stampväljendeid, liiasust. Eraldi alapeatükk on pühendatud nominaalstiilile, lausestuse peatükis on õpetatud keerulisi lauseid lihtsustama.

Mati Erelti „**Lause õigekeelsuses**” (2006) on käsitletud sõnakasutust, ebasoovitavaid konstruktsioone ja ka sõnamoodustusseiku.

Reet Kasiku „**Sissejuhatus tekstiõpetusse**” (2007) saab tarvilikku nõu ja abi, kuidas koostada ühemõttelist, selget ja kergesti jälgitavat teksti.

Reet Kasiku, Mati Erelti ja Tiiu Erelti „**Eesti keele väljendusõpetuses kõrgkoolidele**” (2007) on selgitatud, mis teeb kantseleikele liiga keeruliseks, ja on avatud nominalisatsiooni sisu. Muu seas pööratakse tähelepanu viitefraasidele, mis tarbetult lugemist aeglustavad. Samuti antakse soovitusi, kuidas hoiduda *poolt*-tarindi üleliigsest tarvitusest.

Ellen Uuspõllu ja Argo Mundi praktilises kõrgkooli õppevahendis „**Õpetusi ja harjutusi algajale keeletoimetajale**” (2009) puudutatakse nominaalstiili ja käsitletakse trafarettväljendeid. Eraldi peatükk on pühendatud liiasuse vältimise nõuannetele.

Eesti Keele Instituudis koostatud kogumikes „**Keelenõuanne soovitab**” (1996, 2000, 2004, 2008) on igaühes ilmunud mõni hea tarbeteksti soovitus, kolm esimest kogumikku on kättesaadavad instituudi keelenõuande kodulehel <http://keeleabi.eki.ee/>.

Hulk tarbetekstiga seotud kirjutisi on ilmunud Emakeele Seltsi ajakirjas **Oma Keel**.

2001. aasta 1. numbris on Reet Kasiku artikkel „**Keel tekstidena**”, milles käsitletakse, kuidas tekstid maailmu loovad, ning näidatakse, kuidas teksti stiili muutes saab eri tekstiliike.

2004. aasta 2. numbris annab Helika Mäekivi soovitusi artiklis „**Moesõnad**”, keskendudes eelkõige tõlkimise kaudu levivatele sõnastusstampidele ja nende vältimisele.

2005. aasta 2. numbris selgitab Krista Kerge nimisõnatõve olemust artiklis „**Nominalisatsioon ja nominaalstiil**”.

2007. aasta 1. numbris annab Reet Kasik artiklis „**Kuidas kirjutada selget tarbeteksti**” ülevaate, missugune on hea tarbetekst, ja soovib, kuidas seda teha.

2008. aasta 2. numbris osutab Peep Nemvalts artiklis „**Võõrastav eesti keel**” võõrõõrudele, eeskätt inglise tõlgete kaudu vohavatele sõnastusvigadele, aga ka struktuurivõõrudele.

2009. aasta 1. numbris on Krista Kerge nõuandartikkel „**Kas ja kus kasutada isikulist poolt-konstruktsiooni**”.

2009. aasta 2. numbris kirjutab Helika Mäekivi artiklis „**Mõttetu mitmus**” mitmuse tarbetust kasutamisest.

Kuidas hoiduda kantseliidist

Hea tarbeteksti soovitusi tahab anda ka sinne brošüür, pidades eriti silmas seda, kuidas hoiduda kantseliidist. Soovitused on kantud ideest, et saab öelda lühemalt ja täpsemalt, sõnu võiks olla vähem, nad peaksid olema konkreetsema tähendusega ja peab olema selge, mis sõnad kuuluvad lauses kokku. Soovitused on jaotatud nelja peatükki.

1. Lause – milline see peaks olema ja millest hoiduda. Selles peatükis keskendutakse lausete liigsele pikkusele ja keerukusele ning sellele, kuidas neid lühemaks ja paremini jälgitavaks teha.
2. Konstruktsioonid – millised on halvad ja kuidas neid asendada. Peatükis minnakse sammu võrra väiksema tekstiüksuse juurde ning õpetatakse parandama tüüpilisi kantseliitlike konstruktsioone.
3. Sõnad – millised on tarbetud ja kuidas neist hoiduda. Antakse soovitusi, millist sõnavara tasuks vältida, et mitte mõjuda paberlikult.
4. Vormid – millest hoiduda ja mis on paremad. Osutatakse põhilistele kantseliitlikele sõnamoodustusseikadele ja antakse soovitusi, kuidas neist hoiduda.

Näitestikus on algsed, parandamist vajavad laused vasakus veerus, soovitud paremas veerus.

1. Lause – milline see peaks olema ja millest hoiduda

Selles peatükis on tähelepanu all lause kui tervik. Vaadeldakse lähemalt, kuidas muuta teksti paremaks lause liigendamise abil, õpetatakse hoiduma väärseostest ja valima õiget sidendit (sidesõna või siduvat määr- või asesõna), antakse soovitusi, kuidas liiga pikki ja seetõttu raskesti haaratavaid lauseid lühemaks teha.

Näitelausestes esineb ka muid kantseliidi ilminguid (liigne nominalisatsioon, sõnastuskonarused), millest tuleb eraldi juttu järgmistes peatükkides.

1.1. Lause liigendamine

Lause muutub selgemaks, kui ta on hästi liigendatud. Kui lauses on palju keerulisi konstruktsioone ehk tarindeid, on lauset raske jälgida ja ka loogikavead on kerged tulema. Abi võib olla sellest, kui jagada lause kaheks või liigendada asjakohase sidendiga. Samuti aitab vahel keerulist sisu lihtsamini vormistada see, kui kujutate ette, et ütlete seda heale sõbrale.

Kuidas neid sidendeid ja kõrvallauseid juurde tuua? Vaatame üht pikka lauset.

Komisjoni ülesandeks on koos Euroopa Parlamendi ja nõukoguga töötada välja uus üldine lähenemisviis ametitele eesmärgiga muuta ametid tõhusamaks vahendiks nende sidususe, tulemuslikkuse, vastutuse ja läbipaistvuse suurendamise teel

Komisjoni ülesanne on koos Euroopa Parlamendi ja nõukoguga töötada välja uus üldine lähenemisviis, et muuta ametid tõhusamaks, suurendades nende sidusust, tulemuslikkust, vastutust ja läbipaistvust

Lauses tuleb leida koht, kus on loomulik teha väike paus, ning otsida võimalust anda lauseosadele kergemini tajutav seos. Siinses näites on määrus *eesmärgiga* asendatud sidendiga *et*, sest *et* koos *da*-tegevusnimega annabki edasi põhjust, eesmärki.

Järgmisteski näidetes on parem teha kõrvallause.

Tartu valglinnastumise tingimustes tuleb linna rahvastikku, looduskasutust, sotsiaalset ja majanduslikku arengut käsitleda seoses naaberomavalitsustes aset leidvate muutustega

Korduv- ja taaskasutatavate pakendite sorteerimise motiveerimiseks koormatakse õlle, vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi ja karastusjoogi klaasist ning plastist korduskasutuspakendid ning klaasist, plastist ja metallist ühekorrapakendid tagatisrahaga ehk pandiga

Kui tekstis on mitu kõrvallauset, mille sidendiks on *et*, tasub mõni neist asendada maks-vormiga – nii saab tekst vaheldusrikkam. Kui aga *et*-kõrvallauseid pole, on enamasti otstarbekas eelistada maks-vormile *et*-kõrvallauset kui liigendatumat ja lihtsamini mõistetavat.

Jäätmevaldajad on kohustatud kasutama kõiki võimalikke abinõusid vähendamaks tekkivate jäätmete hulka ja ohtlikkust

Kaasa aitamiseks selliste tegude avastamisele ja eelkõige ennetamisele, on olemas kodanike vabatahtlik liikumine Eesti Naabrivalve

Et Tartu valglinnastub, tuleb linna rahvastikku, looduskasutust, sotsiaalset ja majanduslikku arengut käsitleda arvestada naaberomavalitsustes toimuvate muutustega

Et innustada inimesi pakendeid sortima, koormatakse õlle, vähese etanoolisisaldusega alkoholjoogi ja karastusjoogi ringlustaara (klaasist ja plastist) ning ühekorrapakendid (klaasist, plastist ja metallist) tagatisraha ehk pandiga

Jäätmevaldajad on kohustatud rakendama kõiki võimalikke abinõusid, et vähendada tekkivate jäätmete hulka ja ohtlikkust

Et aidata selliseid tegusid avastada ja eelkõige ära hoida, on olemas kodanike vabatahtlik liikumine Eesti Naabrivalve

1.2. Väärseosed

Lausest arusaamiseks peab olema ühemõtteliselt selge, mis sõna millega kokku kuulub. Vaadeldes veel kord punkti 1.1 esimest näidet. Arvatavasti on seal tahetud öelda, et lähenemisviisi töötatakse välja ametitele ~ ametite jaoks, mitte ei töötata välja ametitele lähenemise viisi.

Komisjoni ülesandeks on koos Euroopa Parlamendi ja nõukoguga töötada välja uus üldine lähene-misviis ametitele eesmärgiga muuta ametid tõhusamaks vahendiks nende sidususe, tulemuslikkuse, vastutuse ja läbipaistvuse suurendamise teel

Järgmises näitelause on väärseos tekkinud kahe mitte kokku kuuluva sõnaühendi kõrvuti sattumisest (määruse muutmise raames marginaliseerunud kogukonnad). Lause mõte saab selgemaks, kui muuta sõnajärge ja kaassõna (raames → abil) või võtta appi des-lauselühend.

Ma olen nõus vajadusega lahendada Euroopa Regionaalarengu Fondi määruse muutmise raames marginaliseerunud kogukondade eluasemete küsimus

Mõnikord aitab väärseosest vabaneda kõrvallause – muidu võiks järgmisest näitest välja lugeda, nagu oleks maanteeamet tellinud TNS Emori.

Maanteeameti poolt tellitud TNS Emor uuringust, mis viidi läbi aprillis 2008 selgub, et turvavöö kampaaniate märgatavus on lausa 80%

Komisjoni ülesanne on koos Euroopa Parlamendi ja nõukoguga töötada välja uus üldine lähene-misviis, et muuta ametid tõhusamaks, suurendades nende sidusust, tulemuslikkust, vastutust ja läbipaistvust

Ma olen nõus vajadusega lahendada marginaliseerunud kogukondade eluasemete küsimus Euroopa Regionaalarengu Fondi määruse muutmise abil ~ Ma olen nõus vajadusega lahendada marginaliseerunud kogukondade eluasemete küsimus, muutes Euroopa Regionaalarengu Fondi määrust

Uuringust, mille TNS Emor tegi Maanteeameti tellimusel aprillis 2008, selgub, et turvavöö kampaaniate märgatavus on lausa 80%

Et tekst oleks hõlpsasti arusaadav, peavad sõnad, mis kuuluvad kokku (kodanikele elamispinna tagamine), ka lauses võimalikult lähestikku olema, nende vahele ei ole hea jätta kiilu. Sõnaühendi ebasoodsas olukorras inimestele võib maha tõmmata, sest järgnev kordab sama mõtet: kes elavad äärmises vaesuses ja on ühiskonnast tõrjutud.

Kodanikele, eriti ebasoodsas olukorras inimestele, kes elavad äärmises vaesuses ja on ühiskonnast tõrjutud, elamispinna tagamine peaks olema üks meie ühiskonna peamisi eesmärke

Elamispinna tagamine kodanikele, eriti neile, kes elavad äärmises vaesuses ja on ühiskonnast tõrjutud, peaks olema üks meie ühiskonna peamisi eesmärke

Järgmises näites võib olevas käändes *organisatsioonina* käia nii *meie* kui ka *Türgi* kohta. Tekib kaks tõlgendusvõimalust, millest üks tekitab segadust (*Türgi organisatsioonina, mis on lubanud Türgile*). Parem on kasutada võrdlust, millest on selge, et *organisatsiooni* all mõeldakse *meid* (Euroopa Liitu).

Me vaatleme Türgit organisatsioonina, mis on lubanud Türgile Euroopa Liidu täisliikme staatust, aga mis samal ajal ei suuda tagada seda, et kui Türgi tõesti täidab kõik meie nõutavad tingimused, ta selle täisliikme staatuse ka saab

Me vaatleme Türgit kui organisatsioon, kes on lubanud Türgile ~ talle Euroopa Liidu täisliikme staatust, aga kes samal ajal ei suuda tagada seda, et kui Türgi tõesti täidab kõik meie seatud tingimused, ta selle täisliikme staatuse ka saab

1.3. Vale sidend

Vahel on tekstist raske aru saada seetõttu, et pikk lause on küll liigendatud, kuid on valitud vale või ebavajalik sidend. Järgmises näites on *Tartu* tegelik tegija ka kõrvallauses, mistõttu pole sidendiga *kes* algavat kõrvallauset vajagi.

Tartul on kasulik pürgida teadmiste-põhise majanduse eestvedajaks, kes sisserände korral keskendub intellektuaalse kapitali kasutamisele

Tartul on kasulik pürgida teadmiste-põhise majanduse eestvedajaks ja keskenduda sisserände korral intellektuaalse kapitali kasutamisele

Järgmises näites laiendab sidendi rollis määrsõna *kus* pealause sõnajärje tõttu *lapsi*, kuid selline seos ei ole vastuvõetav (*lastes* ei ole oodata arvu vähenemist). Kõige lihtsam parandusvõimalus on teha ühest pikast lausest kaks lühemat.

Rahvastiku mõningase vähenemise tingimustes on Tartu elanike vanusstruktuuris kõige suuremad muutused seotud 7-16 aastaste lastega, kus aastani 2015 on oodata nende arvu vähenemist senisega võrreldes ligi 3000 võrra

Rahvastiku vähenedes on Tartu elanike vanusstruktuuris kõige suuremad muutused seotud 7-16 aastaste ~ 7- kuni 16-aastaste lastega. Aastaks 2015 on oodata nende arvu vähenemist 3000 võrra

Alltoodud näites tuleb välja vahetada sobimatu mitmuslik sidend *millised* ja parandada ka loogikaviga (*planeeritud renoveerimised, mis on tehtud*).

Juba varem planeeritud renoveerimisi, milliseid on juba tehtud või planeeritakse teha, tuleb samuti võtta arvesse

Juba varem renoveeritud ja plaanitavaid renoveerimistöid tuleb samuti arvesse võtta

1.4. Sõnavalik

Mida lühem lause, seda hõlpsam on teda haarata. Kas kõiki sõnu, mis lausesse tee leidnud, on sinna üldse vaja?

Tartu Ülikooli poolt läbi viidud uuringud näitavad, et peale Naabrivalvega liitumist on paranenud naabritevaheline läbisaamine, vähenenud kuritegevus piirkonnas, vähenenud elanike hirm kuritegevuse ees

Tartu Ülikooli (tehtud) uuringud näitavad, et naabrivalve piirkonnas on paranenud naabrite läbisaamine, vähenenud kuritegevus ja elanike hirm selle ees

Alates 2009. aasta jaanuarist on kaalumisel koduta inimestele päevakeskuse teenuse pakkumise asukoha muutmise ning teenuse osutamise üle viimine Lubja 7 asuvasse ruumidesse

Kaalutakse, kas viia koduta inimeste päevakeskus 2009. aasta jaanuaris(t) üle Lubja 7 ruumidesse

Kuidas järgmist lauset selgemaks ja lühemaks saada? Kommentaar allpool.

Ka jääb paremaid päevi ootama koolimaja suur juurdeehitusprojekt, millega laheneksid õpilaste sportimisvõimalused, laieneksid veelgi aasta eest uued ajakohased ruumid saanud raamatukogu ning õpilaste käsitöö- ja tööõpetuse alaste oskuste omandamise võimalused

*Ka jääb paremaid päevi ootama koolimaja suur juurdeehitis, mis oleks parandanud õpilaste sportimis- ning käsitöövõimalusi ning kuhu oleks laienenud aasta eest uued ruumid saanud raamatukogu ~
Ka jääb paremaid päevi ootama koolimaja suur juurdeehitis, kuhu olid kavandatud võimla, tööõpetuse klassid ja raamatukogu laiendus*

Moesõna *projekt* pruugitakse ka siis, kui ei ole tarviski (nagu eelmises näitelause) või on võimalik kasutada teisi, värskemaid ja täpsemaid sõnu (*plaan, kavand, üritus*). Samuti armastatakse moodustada omadussõnu lõpuga *-alane*, kuid ka siin tasuks peatuda ja mõelda, kas see osis midagi juurde annab. Lause läheb märksa selgemaks, kui verbivalik kriitilise pilguga üle vaadata – *võimalused* tavaliselt ei lahene, vaid *paranevad, avarduvad* vms.

2. Konstruksioonid – millised on halvad ja kuidas neid asendada

Selles peatükis vaadeldakse kantseliitlikke konstruksioone, nagu nominalisatsioon, *poolt*-tarind ja *olema*-verb koos kesksõnaga.

2.1. Nominalisatsioon

Põhiline konstruksioon, mis ametikeeles vohab, on nimisõnastamine ehk nominalisatsioon. Seda tuleb võimaluse korral vältida, sest mida rohkem on tekstis nimisõnu ja vähem tegusõnu, seda raskem on teksti mõista. Tegusõnad on konkreetsemad, nimisõnad abstraktsemad.

Nimisõnatõveks ehk nominalisatsiooni liigtarvitamiseks peetakse *mine*-vormi kasutust seal, kus see on paaris tühi- ehk tugiverbiga (nt *teostama, läbi viima, kuuluma*). Lausesse tuleb sagedasti esinev tegusõna, mis saab endale suure koorma – kanda tegevuse tähendust. Lisandub tegusõnast moodustatud nimisõna, kuid nagu öeldud, mida rohkem nimisõnu, seda abstraktsemaks tekst läheb. Samuti taandub nominalisatsioonides tegija seos tegevusega.

Nimisõnatõvest vabanemiseks tuleb tühiverb lihtsalt ära jätta ja teha nimiõnast taas tegusõna: *teostab töid* → *töötab*, *viib läbi uurimist* → *uurib*, *kuulub tasumisele* → *tuleb tasuda*.

Nominaalstiilis lauseid kiputakse moodustama ka selliste lihtsate verbidega nagu *olema* või *võtma*.

Hetkel on võimalus e-arvet tellida Swedbanki kaudu, kuid lähiajal on vastav leping sõlmimisel ka SEB-ga

Praegu on võimalus ~ saab e-arvet tellida Swedbanki kaudu, kuid lähiajal sõlmitakse leping ka SEB-ga

Võtame kontrollimisele pöördumises märgitud koha

Kontrollime pöördumises märgitud kohta

Sagedased tühiverbid on *teostama, toimuma, kuuluma, vajama, aset leidma*. Allpool on toodud iga verbi kohta mõned näited ja parandused.

• **aset leidma**

Väljendverbi *aset leidma* kasutatakse kantseliidis tavaliselt tähenduses 'toimuma, olema, juhtuma, ette tulema, esinema'. Tihti saab selle lihtsalt ära jätta, otsida lausest üles tegeliku tegevuse ja väljendada seda verbiga.

Euroopa rahvastikus domineerib negatiivne iive ja elanike vanusstruktuuris leiab aset vanurite osakaalu kiire tõus

Euroopa rahvastiku iive on negatiivne ja vanurite osakaal kasvab kiiresti

• **kuuluma**

Peale nende tööde lõpuleviimist kuulub arengukava korrigeerimisele

Pärast nende tööde lõpetamist tuleb ~ Kui need tööd on lõpetatud, tuleb arengukava korrigeerida

OÜ-le Kohila Maja kuulub kolmteist puurkaevpumpplat, millest kolme ei kasutata ning kuuluvad perspektiivis likvideerimisele

OÜ-le Kohila Maja kuulub kolmteist puurkaevpumpplat, millest kolme ei kasutata ja mis tulevikus suletakse

• **teostama**

Verb *teostama* tähendab 'teoks tegema', näiteks *teostab oma kavatsusi, plaane, unistusi, õigusi*. Enamasti on ta siiski ülearune, näiteks *kontrolli või kontrollimist teostama* pole midagi muud kui *kontrollima* ning viimast tulekski kasutada. Vahel tuleb kõne alla mõni vähem kasutatav tegusõna, kuigi nominalisatsioon võib alles jääda.

Menetlusteenistus on antud piirkonnas juba teostanud pistelist kontrollimist ja kindlasti teostab edaspidi kontrolli märgitud piirkonnas

Menetlusteenistus on nimetatud piirkonda juba pistelisel kontrollinud ja teeb seda kindlasti ka edaspidi

Antoniuse Õue projekti raames rekonstrueeritakse Antoniuse Gildi kasutuses olev hoone Lutsu 5 ning teostatakse hoovi heakorratööd

Antoniuse õue projekti raames ~ projektiga rekonstrueeritakse Antoniuse gildi kasutuses olev hoone Lutsu 5 ning hoov heakorrastatakse

Sõna teostama paaris järelevalvega on juba saamas kinnisühendiks, mille taga ilmselt ei nähtagi enam ühendverbi järele valvama.

Kiili Vallavalitsus teostab vastavalt 15.11.2007 kaugküttepiirkonna kehtestamise määrusele nr 27 järelevalvet Toompihla kaugküttepiirkonna üle

Kiili Vallavalitsus valvab Toompihla kaugküttepiirkonna järele, lähtudes oma 15. novembri 2007. a määrusest nr 27 kaugküttepiirkonna kehtestamise kohta

Järelevalvet heakorraeskirjade täitmise üle teostab menetlusteenistus

Heakorraeskirjade täitmise järele valvab menetlusteenistus

• **toimuma**

Ühelt poolt toimub rahvaarvu kasv arengumaades ning teiselt poolt arenenud riikide rahvaarvu vähene-mine ja rahvastiku vananemine

Arengumaade rahvaarv kasvab, kuid arenenud riikide oma väheneb ja sealne rahvastik vananeb

Seni toimus vee- ja kanalisatsiooni-süsteemide majandamine kahjumiga

Seni on vee- ja kanalisatsiooni-süsteeme majandatud kahjumiga

• **vajama**

Järgmises näites on tühiverb *vajama* ning tegelikku tegevust kannab *ümbervaatamine*, mis on aga võõrmõjuline ühend. Asenduseks sobivad *muutama, parandama* või ka *üle vaatama*.

Tartu linnaruumi teisenemise tõttu vajavad ümbervaatamist linna transpordituiiksoonte paiknemine ja läbilaskevõime

Tartu linnaruumi teisenemise tõttu tuleb muuta ~ parandada linna transpordituiiksoonte asukohta ja läbilaskevõimet ~ tuleb üle vaadata linna transpordituiiksoonte asukoht ja läbilaskevõime

• Nominalisatsioonipesad ehk „minemise minemised”

Nominaalstiil vohab lausetes vahel nõnda, et sisu selgub alles pärast pikka arutlemist, mida mingid sõnaühendid tähendavad. Järgmises näites saab mõte selgemaks, kui jätta ära tühverb *kasutama*. Lause parandamise võimalusi võib olla veelgi, aga ilmselt on mõeldud, et allüksus (parem on öelda kergemini mõistetava omasõnaga kui võõrsõnaga) *korraldab hankemenetlust* ning teeb seda *paragrahvis sätestatud viisil*.

Struktuuriüksus *teostab lõikes 1 nimetatud riigihanke kasutades ühte paragrahvis 8 sätestatud hankemenetluse korraldamise viisi*

Allüksus *teeb lõikes 1 nimetatud riigihanke, korraldades selle menetlust ühel paragrahvis 8 sätestatud viisil*

Nominalisatsioonide tõttu pole järgmises näites üheselt selge, kes korraldab riigihanke ja kas kümme päeva enne tähtpäeva esitatakse teade või sõlmitakse leping.

Riigihanke korraldamisel avaldab struktuuriüksus Tartu linna veebilehel teate hankelepingu sõlmimise sooviga hiljemalt 10 päeva enne pakumuste esitamise tähtaega

Kui korraldatakse riigihange, avaldab allüksus Tartu linna veebilehel hiljemalt kümme päeva enne pakumuste esitamise tähtpäeva teate hankelepingu sõlmimise soovi kohta ~ teate, et soovib sõlmida hankelepingu

Keerulise nominalisatsioonitehte, kus tegevus (*uuendamine, paigaldamine*) on väljendatud nimisõnadega, verbi käändeline vorm (*lahendamata*) on abstraktse tähendusega ja tegusõna, mis lausesse elu toob (*jäid*), on üldise tähendusega, võiks asendada sisuverbide *mata*-vormiga (*jäid uuendamata ning paigaldamata*).

Raha puudusel jäid lahendamata kütte-, vee- ja kanalisatsioonitorustike uuendamine ning ajakohase ventilatsiooni paigaldamine

Rahapuudusel jäid uuendamata kütte-, vee- ja kanalisatsioonitorustik ning paigaldamata ajakohane ventilatsioon

Järgmises näitelause on taas otstarbekas asendada nominalisatsioon sisuverbi pöördelise vormiga, seekord tingivas kõneviisis.

Ehitaja oli valmis tegema mõningaid projektiväliseid töid eesmärgiga, et tagada koolimajale parem väljanägemine ja vastavus rangetele euronõuetele

Ehitaja oli valmis tegema mõne projektivälise töö, et koolimaja näeks parem välja ~ saaks parema väljanägemise ja vastaks rangetele euronõuetele

Tarbetuid *mine*-vorme leiab ka pealkirjadest.

Ajutise lahenduse leidmine linna sisse- ja väljasõidu lahendamiseks (enne Maardu-Paldiski tee rekonstrueerimist)

Linna sisse- ja väljasõidu ajutine lahendus (enne Maardu-Paldiski tee rekonstrueerimist)

• Parem on *da*-tegevusnimi

Abstraktse ettevõtete kujunemine eeldab .. panustamist asemel on parem öelda lihtsalt ettevõtted saavad kujuneda, kui .. panustab.

Tugevate ja väljapaistvate ettevõtete kujunemine Tartus eeldab olulist avaliku sektori ressursside panustamist linna üldise loome- ja ärikliima vormimisse

Tugevad ja väljapaistvad ettevõtted saavad Tartus kujuneda siis, kui avalik sektor panustab oluliselt linna üldisesse loome- ja ärikliimasse

Peale konstruktsiooni on võimalik .. kasutamine ja .. tutvumine saab järgmises lauses teha muidki parandusi: *teavikute* all mõistetakse enamasti *raamatuid* ning üldkasutatava andmesidevõrgu kaudu avalikustatud teabega tutvumine on enam-vähem sama mis *Interneti kasutamine*.

Saku Vallaraamatukogus on võimalik teavikute kohapeal kasutamine, kojulaenus ja üldkasutatava andmesidevõrgu kaudu avalikustatud teabega tutvumine

Saku vallaraamatukogus saab kasutada kohapeal ja laenutada koju raamatuid jm teavikuid ning kasutada Interneti ~ interneti

Järgmise lause tuuma saab väljendada verbi *jätkama da*-tegevusnimega.

*Käesoleva aasta olulisemaks investee-
ringuks on Kurtna Lasteaed-Algkooli
rekonstrueerimise, laiendamise ning
võimla rajamise jätkamine*

*Selle aasta tähtsaim investeering
võimaldab jätkata Kurtna Lasteaia-
Algkooli rekonstrueerimist, laienda-
mist ja võimla rajamist*

• Parem on des-vorm

Nominalisatsioonidest saab vahel loobuda selgema ja lihtsama *des*-vormi kasuks. Kui juba on tegu *aktiivse maapoliitikaga*, mida viib *ellu avalik võim*, siis võib üsna kindlalt järeldada, et ka lause teises pooles räägitakse sellest, mida *avalik võim* teeb – munitsipaliseerib.

*Avalik võim viib linnaruumis linlaste
huvides ellu aktiivset maapoliitikat,
mille raames maid munitsipalisee-
ritakse ja toimub maa pikaajaline
arendamine*

*Avalik võim viib linnaruumis linlaste
huvides ellu aktiivset maapoliitikat,
munitsipaliseerides maad ja
arendades seda pikema aja vältel*

Järgmises näites tuleb *mine*-vormid asendada öeldisverbide (*majandatakse*, *võimaldatakse*) ja *des*-vormiga (*osutades*).

*Pikemas perspektiivis on eesmärgiks
tagada ettevõtte jätkusuutlik majanda-
damine läbi kvaliteetse veeteenuse
pakkumise ja ressursisäästliku
tarbijakäitumise võimaldamine*

*Kaugemas perspektiivis on eesmärk
tagada (see), et ettevõtet majanda-
takse jätkusuutlikult, osutades kvali-
teetset veeteenust, ja võimaldatakse
ressursisäästlikku tarbijakäitumist*

2.2. poolt-tarind

Kui *poolt*-tarind laiendab öeldist (*kellegi poolt tehti midagi*), tuleb umbisikulisest lausest teha isikuline (*keegi tegi midagi*).

*Raamatukogu poolt korraldati
Kurtna lasteaialastele jututunde ning
raamatute näitusi*

*Raamatukogu korraldas Kurtna
lasteaia lastele jututunde ja
raamatunäitusi*

Kui *poolt*-tarind laiendab täiendina esinevat *tud*-kesksõna, saab teda enamasti asendada omastavas käändes tegijafraasiga.

*Suuremad raamatukogu poolt
korraldatud üritused olid lasteüri-
tus „Õpi kuulama”, millega pälviti
tähelepanu kogu vabariigis ning
kolme uue raamatu esitlused*

*Suuremad raamatukogu korralda-
tud üritused olid lasteüritus „Õpi
kuulama”, millega pälviti (= mis
pälvis) tähelepanu kogu Eestis, ning
kolme uue raamatu esitus*

*Teie poolt nimetatud kohas, Ülikooli
tänaval Kaubahalli tagusel alal, on
kehtestatud õueala liikluskorraldus*

*Teie nimetatud kohas, Ülikooli täna-
val kaubahalli taga, on kehtestatud
õueala liikluskorraldus*

*Teie poolt viidatud kõnnitee ja bussi-
peatas puhastati lumest täna s.o.
11. jaanuaril*

*Teie viidatud kõnnitee ja bussipeatus
puhastati lumest täna, s.o
11. jaanuaril*

*Oleme arvamusel, et Toompihla
küttesüsteem sellisena ei vasta
Kaugkütteseaduse poolt kehtestatud
nõuetele*

*Arvame, et Toompihla küttesüsteem
ei vasta praegu kaugkütteseaduse
(kehtestatud) nõuetele*

Kahes järgmises näites esinevad peale *poolt*-sõna ka tühiverbist moodustatud *tud*-kesksõnad (*läbi viidud*, *tõstatatud*) – needki on parem ära jätta.

*Tartu Ülikooli poolt läbi viidud
uuringud näitavad, et peale Naabri-
valvega liitumist on paranenud
naabritevaheline läbisaamine*

*Tartu Ülikooli (tehtud) uuringud
näitavad, et naabrivalve piirkonnas
on paranenud naabrite läbisaamine*

Teie poolt tõstatatud küsimus on hea, sellele vastamiseks peaks liikluseeskirja meelde tuletama

Teie küsimus on hea, sellele vastamiseks peaks liikluseeskirja meelde tuletama

Järgmises näites on kaks eritüübilist, kuid samasuguse sisuga kõrvallauset: *on koostanud (kes) ja on kooskõlastatud (kelle) poolt*. Esimene on igati korrektne ja hea eesti keele kasutus, kuid teises on võõrapärane *poolt*-konstruktsioon. Tekib mulje, et üht tegijat pole tarvis keelevahenditega varjata, teist aga küll. Parem on kasutada mõlemas lauses eestipärast malli.

Anda ehitusluba ehitusprojekti alusel, mille on 30.04.2009.a koostanud OÜ Arhitektuuribüroo ja mis on kooskõlastatud 25.05.2009.a Kuressaare Linnavalitsuse projektide läbivaatamise komisjoni poolt

Anda ehitusluba projekti alusel, mille on 30.04.2009 koostanud OÜ Arhitektuuribüroo ja 25.05.2009 kooskõlastanud Kuressaare Linnavalitsuse projektide läbivaatamise komisjon

Professor Mati Ereht on „Lause õigekeelsuses” (2006) siiski möönnud, et *poolt*-tarind on vastuvõetav juhul, kui näidatakse üksnes tegijate ringi, institutsiooni vms.

2.3. olema + kesksõna

Õeldistäiteks olev *v-* või *tav-*kesksõna võib mõjuda bürokraatlikult.

Pakkumine on kehtiv 6 kuud

Pakkumine kehtib kuus kuud

Saku vald on jätkusuutlik ja AS Saku Maja on jätkuvalt tegutsev

Saku vald on jätkusuutlik ja AS Saku Maja tegutseb endiselt

Soovituslikud teemad, tööde esitamise tingimused ja lisainfo on leitav ministeeriumi kodulehel

Soovituslikud teemad, tööde esitamise tingimused ja lisainfo on ministeeriumi kodulehel

Unustamata, et demokraatlikus ühiskonnas on erakonnad vastutavad eelkõige oma valijate ees, peab Euroopa Liit pöörama Türgis tähelepanu arengutele rohujuuretasandil

Unustamata, et demokraatlikus ühiskonnas vastutavad erakonnad eelkõige oma valijate ees, peab Euroopa Liit pöörama Türgis tähelepanu arengule ~ sündmustele rohujuuretasandil

3. Sõnad – millised on tarbetud ja kuidas neist hoiduda

Kantseliitlikku keelekasutust saab vähendada bürokraatiamalgulist sõnavara teadlikult vältides. Olgu toodud mõned põhimõtted, mida tasub sõnastuse puhul järgida.

Esiteks, ametitekstides levivad tarbetud vormelid (*vastavalt sellele, alljärgnevalt, käesolevaga tõendan*), mille asemel saab öelda lühemini ja selgemini, nt *käesolevale lõppaktile lisatud deklaratsioonid* → *lõppaktile lisatud deklaratsioonid*. Teiseks on tekstides tihtilugu ülearuseid kantselseikeelseid viitefraase, s.o väljendeid, millega viidatakse tekstis varem nimetatule (*eelmine, eelnev, järgmine, järgnev, viimati nimetatud*), kuid mis lugemise hõlbustamise asemel seda hoopis aeglustavad. Kolmandaks tuleks tähele panna nugisõnalisi üldlaiendeid (*praktiliselt, reeglina*), nt *toob reeglina kaasa raskenenud elutingimused* → *toob enamasti ~ harilikult ~ tavaliselt kaasa raskemad elutingimused*. Neljas soovitus puudutab võõrsõnu, millega liialdamine teeb teksti raskepäraseks, nt *säästva arengu printsiipide* asemel on selgem rääkida *säästva arengu põhimõtetest, struktuuriüksuse* kohta võib öelda ka *allüksus*. Viieandaks ja viimaks – kantseliidi maik on lausetel, kus sõnad järelejätmatult korduvad.

Otsustati: vastu võtta otsus nr 37

Otsustati: vastu võtta Rebaseuru

Rebaseuru kinnistu detailplaneeringu projekti vastuvõtmise kohta

kinnistu detailplaneeringu projekt (otsus nr 37)

Siinses peatükis on soovitusel toodud sõnaliikide kaupa: tegusõnad, nimi-sõnad, omadussõnad, kaas- ja määrsõnad.

3.1. Tegusõnad

- **läbi viima**

Ühendverb *läbi viima* tähendab 'läbi suruma', kuid paraku on ta tunginud tähendusse 'korraldama, (midagi) pidama'.

Konkursi „Kaunis Kodu” läbiviimine

Linnaruumi teadlikult kujundades võib siduda valdavalt kesklinnas asuvad muuseumid, teatrid, galeriid ja kinod terviklikuks kultuurimiljööks, mis loob head eeldused avalike festivalide ja ürituste läbiviimiseks

Eesti asendist ja kultuuriloost lähtuvate uuringute läbiviimine

Konkursi „Kaunis kodu” ~ kauni kodu konkursi korraldamine

Linnaruumi teadlikult kujundades võib siduda valdavalt kesklinnas asuvad muuseumid, teatrid, galeriid ja kinod terviklikuks kultuurimiljööks, mis loob head eeldused avalike festivalide ja ürituste korraldamiseks

Eesti asendist ja kultuuriloost lähtuvate uuringute korraldamine ~ tegemine

Alltoodud näitelause esineb *viima*-verb kaks korda: kõigepealt kantseliidi ilminguna, teisel korral otseses ja õiges tähenduses. Sellist kordust oleks hea vältida isegi siis, kui mõlemad sõnad on oma õiges ja heas tähenduses.

Vallas läbi viidud jäätmeküsitluse tulemusel selgus, et 28,4% küsitletutest viivad tekkinud vanapaberi ja -papi kogumispunkti

Vallas korraldatud ~ tehtud (jäätme)küsitluse tulemusel selgus, et 28,4% küsitletutest viivad ~ viib oma vanapaberi ja -papi kogumispunkti

Järgmises näitelause on *toimingutele* viidatud *mine*-tuletisega läbiviimine, kuid parem on võtta abiks kaassõna *puhul*.

Riigihanke komisjon moodustatakse *toiminguteks*, mille läbiviimisel on erilisel määral vaja vältida subjektiivsust

Riigihanke komisjon moodustatakse *toiminguteks*, mille puhul on erilisel määral vaja vältida subjektiivsust

- **omama**

Verb *omama* sobib juriidilise omandisuhte kirjeldamiseks, kuid mujal tasub enamasti kasutada eestipärast väljendusviisi (*mina oman* → *mul on*).

Kui keegi peaks sellele küsimusele vastama jah, peab ta omama head fantaasiat

Kõrgtehnoloogia alane teadus- ja arendustegevus ei pruugi omada sisulist mõju kohaliku majandusarengu iseloomule

Kui keegi peaks sellele küsimusele vastama jah, peab tal olema hea fantaasia

Kõrgtehnoloogia valdkonna teadus- ja arendustegevusel ei pruugi olla sisulist mõju kohaliku majandusarengu iseloomule ~ Kõrgtehnoloogia valdkonnas tehtav teadus- ja arendustegevus ei pruugi tegelikult mõjutada kohalikku majandusarengut

- **paika panema**

Väljendverb *paika panema* on laialt levinud nii argikeeles kui ka bürokraatiaslängis. Asjalikku tarbeteksti sobivad paremini verbid *kavandama*, *koostama*, *tegema*, *kindlaks määrama*.

Arvestame koostöölepet küll igapäevatoös, kuid ei ole kindlalt paika pannud, mis on selle roll meie üldises arengus

Arvestame koostöölepet küll igapäevatoös, kuid ei ole kindlaks määranud, mis on selle roll meie üldises arengus

3.2. Nimisõnad

- **ressurss**

Võib tähistada *raha*, *aega* vm, vahel saab sellest tühisõnast üldse loobuda.

Tugevate ja väljapaistvate ettevõtete kujunemine Tartus eeldab olulist avaliku sektori ressursside panustamist linna üldise loome- ja ärikliima vormimisse

Tugevad ja väljapaistvad ettevõtted saavad Tartus kujuneda siis, kui avalik sektor panustab oluliselt linna üldisesse loome- ja ärikliimasse

- **rida**

Tõrjub välja sõnu *hulk* ja *mitu*.

Kultuuritraditsioonide jätkamise kõrval on viimastel aastatel algust tehtud rea uute kultuuriüritustega

Traditsioonide jätkamise kõrval on viimastel aastatel algust tehtud hulga uute kultuuriüritustega

- **tingimus**

Mitmuslik *tingimused* tingib kohmaka sõnakasutuse.¹

Tartu valglinnastumise tingimustes tuleb linna rahvastikku, looduskasutust, sotsiaalset ja majanduslikku arengut käsitleda seoses naaberomavalitsustes aset leidvate muutustega

Et Tartu valglinnastub, tuleb linna rahvastikku, looduskasutust, sotsiaalset ja majanduslikku arengut käsitledes arvestada naaberomavalitsustes toimuvate muutustega

¹ Vt mitmuslike vormide kohta ka lk 39.

3.3. Omadussõnad

- **-alane**

See sõna, mille lisamisega tehakse nimisõnast omadussõna, on tavaliselt ülearune.

Koolilaste vanemaid oodatakse õppe-nõustamise alasele konsultatsiooni-päevale

Koolilaste vanemaid oodatakse õppe-nõustamise päevale

Turismialased projektid soosivad Emajõe kujunemist atraktiivseks vaba aja veetmise kohaks

Turismiprojektid soosivad Emajõe kujunemist atraktiivseks vaba aja veetmise kohaks

Soodustatakse ettevõtluse mitmekülgust ja toetatakse ettevõtete tehnoloogilise ja *arendusalase võimekuse* suurendamist ning ettevõtete rahvusvahelistumist

Soodustatakse ettevõtluse mitmekülgust ning toetatakse ettevõtete tehnoloogia- ja *arendussuutlikkust* ning rahvusvahelistumist

- **antud**

Sõnal *antud* pole omadussõnana kuigi tihti enam seost verbiga *andma*, tavaliselt on parem asendada ta sõnaga *see* või üldse ära jätta.

Kui olete antud võimalusest huvitatud, teavitage meile oma kontaktisikute andmed hiljemalt 18. veebruariks 2004

Kui olete sellest võimalusest huvitatud, saatke meile oma kontaktisikute andmed hiljemalt 18. veebruariks 2004

Tähelepanu peaks pöörama liikluseeskirja 9. ptk Manöövrid ja 14. ptk Sõit ristmikel ja mõistele kiirendusrada (sillale suundujale), aeglustusrada (parklasse suundujale), mis on tegelikult antud kohas üks ja sama lühike parempoolne sõidurada

Tähelepanu peaks pöörama liikluseeskirja 9. peatükile „Manöövrid” ja 14. peatükile „Sõit ristmikel” ning terminitele „kiirendusrada” (sillale suundujale) ja „aeglustusrada” (parklasse suundujale), mis on kirjelatud ~ selles kohas tegelikult üks ja sama lühike parempoolne sõidurada

Näiteks saab antud moodulit kasutada sertifikaatide müügiks/haldamiseks kui ka kinkekaartide müügiks

Koolieelse lasteasutuse seaduse § 10 kohaselt loob linnavalitsus kõigile pooleteise- kuni seitsmeaastastele lastele, kelle elukoht on antud linna haldusterritooriumil ning kelle vanemad seda soovivad, võimaluse käia teeninduspiirkonna lasteasutuses

Koolieelse lasteasutuse seadus sätestab, et vanematele on lapse jaoks lasteasutuse valik vaba, kui antud lasteasutuses on vabu kohti

- **erinev**

Sageli liiane sõna, eriti ühendites *mitmed erinevad, mitmesugused erinevad.*

Tarindi olukorra parandamiseks on mitmesuguseid erinevaid võimalusi

Riistvaralahendusi pakuvad väga mitmed erinevad tootjad

Võimalikud on mitmed erinevad otsingu filtrid (ettevõtte nime, registrikoodi, päringute, gruppide, staatuse jms väljade abil)

Näiteks saab selle mooduli abil müüa või hallata sertifikaate ning müüa kinkekaarte

Koolieelse lasteasutuse seaduse § 10 kohaselt loob linnavalitsus kõigile pooleteise- kuni seitsmeaastastele lastele, kelle elukoht on (selle) linna haldusterritooriumil ning kelle vanemad seda soovivad, võimaluse käia teeninduspiirkonna lasteasutuses

Koolieelse lasteasutuse seaduse järgi võivad vanemad panna oma lapse mis tahes lasteasutusse, kui selles on vabu kohti

Tarindi olukorra parandamiseks on mitmesuguseid võimalusi ~ mitu võimalust

Riistvaralahendusi pakuvad (väga) paljud tootjad

Võimalikud on mitmesugused otsingufiltrid (ettevõtte nime, registrikoodi, päringute, rühmade, staatuse jm väljade abil)

- **käesolev**

Üks tavalisemaid kantseliitlikke täitesõnu, mida enamasti saab asendada selgema sõnaga (*see*) või üldse ära jätta.

Riigihanke, mille eeldatav maksumus jääb alla 100 000 krooni koos käibemaksuga, võib korraldada käesolevat korda järgimata, võttes pakkumuse ühelt pakkujalt. Käesolevas lõikes sätestatud juhul võib loobuda kirjaliku hankelepingu sõlmimisest

Käesolevaga edastame Teile .. Eesti hariduspoliitika ülevaate ingliskeelse trükiversiooni

Käesolevaga palun esitada .. kinnisvara osakonda 15. novembriks 2001.a. vallavalitsusega kooskõlastatud toimikud

Riigihanke, mille eeldatav maksumus koos käibemaksuga jääb alla 100 000 krooni, võib korraldada seda nõuet järgimata, võttes pakkumuse ühelt pakkujalt. Sel juhul võib loobuda kirjaliku hankelepingu sõlmimisest

Edastame Teile .. Eesti hariduspoliitika ülevaate ingliskeelse trükiversiooni

Palun esitada .. kinnisvara osakonda 15. novembriks 2001. a valla- valitsusega kooskõlastatud toimikud

Tüüpiline ühend, kus *käesolev* esineb, on koos sõnaga *aasta*. Tihti pole samale aastale siiski tarvis viidata, vaid on niisamagi selge, et räägitakse tänavuse aasta sündmustest.

Laulva revolutsiooni ühest sümbolist Balti ketist möödub käesoleva aasta 23. augustil 20 aastat

Muinsuskaitsekuu raames soovib Eesti Muinsuskaitse Ümarlaud aidata mälestiste omanikke, korraldades talgupäeva käesoleva aasta 16. mail

Ühest laulva revolutsiooni sümbolist, Balti ketist, möödub tänavu 23. augustil 20 aastat

Muinsuskaitsekuul soovib Eesti muinsuskaitse ümarlaud aidata mälestiste omanikke, korraldades 16. mail talgupäeva

- **olev**

Tavaliselt ülearune, näiteks *toimetulekuraskustes olevad inimesed* on sama mis *toimetulekuraskustes inimesed*.

Saku Päevakeskus osutab valla puuetega inimestele, eakatele ja toimetulekuraskustes olevatele inimestele mitmeid sotsiaalteenuseid

Saku päevakeskus osutab valla puuetega inimestele, eakatele ja toimetulekuraskustes inimestele sotsiaalteenuseid

- **omapoolne**

Omapoolse asemel sobib sageli *oma* (ja *omapoolselt* asemel *omalt poolt*).

Tänane Teid võimaluse eest teha omapoolne pakkumine teatmiku mooduli programmeerimise osas

*Tänane Teid võimaluse eest teha (*oma*) pakkumine teatmiku mooduli programmeerimise kohta*

- **omav**

Nii nagu verb *omama* on ka sellest moodustatud *v*-kesksõna enamasti ebavajalik ning tuleks eelistada lühemat ja selgemat väljendust.

Sotsiaaleluruumi üürilepingu sõlmimise osas langetab otsuse Tartu Linnavalitsuse elamukomisjon, arvestades eluasemeteenuse osutamisel üürniku senist käitumist sotsiaaleluruumis, eluasemekulude võlgnevuse olemasoluga ja teiste olulist kaalu omavate asjaoludega

Sotsiaaleluruumi üürilepingu sõlmimise otsuse langetab ~ sõlmimise otsustab Tartu Linnavalitsuse elamukomisjon, arvestades ~ võttes arvesse üürniku senist käitumist sotsiaaleluruumis, eluasemekulude võlgnevust ja teisi olulisi ~ tähtsaid asjaolusid

Moodul on mõeldud numbriseeriat omavate dokumentide müügiks või haldamiseks

Moodul on mõeldud numbriseeriaga dokumentide müügiks või haldamiseks

- **tänane**

Nii nagu järgmises, määrsõnade peatükis toodud sõna *täna*, on ka sellest moodustatud omadussõna *tänane* kasutatud vahel vales tähenduses. Sõna *tänane* asemel sobib *praegune*, *senine* jm.

Tartu linnaruumi tihendamise võimalused on aga suhteliselt tagasihoidlikud ja hinnanguliselt saab uut elamispinda ehitada linna tänastes piirides umbes 7000 tartlasele

Ühistranspordi kasutamist suurendatakse tänaselt kolmandikult enam kui pooleni kogu transpordi mahust

Tartu linnaruumi tihendamise võimalused on aga suhteliselt tagasihoidlikud ja hinnanguliselt saab linna praegustes piirides ehitada uut elamispinda umbes 7000 tartlasele

Ühistranspordi kasutamist suurendatakse praeguselt ~ seniselt kolmandikult enam kui pooleni kogu transpordi mahust

- **vajalik**

Põhjusega eelistatakse omadussõna, mis on pikem kui määrsõna (*vaja*, *tarvis*), samuti võiks *olema* asemel kasutada *tulema*-verbi.

Visuaalsel vaatlusel tehtud tähelepanekuid on vajalik detailselt kirjeldada

Vaatlusel tehtud tähelepanekuid on vaja ~ tuleb detailselt kirjeldada

Valla veevarustus- ja kanalisatsiooni-süsteemi kaasajastamiseks ja arendamiseks on vajalik investeerida lühiajaliselt ca 544 miljonit krooni ja pikaajaliselt ca 286 mln kr

Valla veevarustus- ja kanalisatsiooni-süsteemi ajakohastamiseks ning laiendamiseks on vaja investeerida lähemal ajal u 544 miljonit krooni ja kaugemas perspektiivis u 286 miljonit krooni

- **vastav**

Kokkulepitud sektori piirid märgistatakse vastavate infotahvlitega

Kokkulepitud sektori piirid märgistatakse ~ tähistatakse infotahvlitega

3.4. Kaassõnad

- **läbi**

Kaassõna *läbi* on oma õigel kohal millestki füüsiliselt läbimineku puhul (*läbi metsa, läbi linna*), kuid teda kasutatakse võrkeelte eeskujul järjest rohkem abstraktses tähenduses, kuigi selleks on eesti keeles oma väljendusvahendid olemas.

Kliendirahulolu saab mööta projekti lõpus läbi rahuloluküsitluse

Kliendirahulolu saab mööta projekti lõpus küsitlusega ~ küsitluse abil ~ kaudu

Pikemas perspektiivis on eesmärgiks tagada ettevõtte jätkusuutlik majandamine läbi kvaliteetse veeteenuse pakkumise

Kaugemas perspektiivis on eesmärk tagada ettevõtte jätkusuutlik majandamine, osutades kvaliteetset veeteenust

Läbi kasutajakeskse disaini on võimalik tõsta arendusprotsessi efektiivsust

Kasutajakeskne disain võimaldab suurendada arendusprotsessi efektiivsust ~ Kasutajakeskse disainiga saab arendusprotsessi tõhustada

- **korras**

Mõnikord on parem kasutada kaasäitlevat käänat või määrsõna.

Programmi need osad tulevad omandada iseseisva töö korras

Need programmi osad tuleb omandada iseseisva tööga ~ iseseisvalt

- **osas**

Kaassõnana on *osas* enamasti tarbetu või sobib selle asemel mõni muu kaassõna.

Sotsiaaleluruumi üürikuuga sõlmitava üürilepingu tähtaja osas ei ole määravaks taotlust menetleva sotsiaaltöötaja subjektiivne arvamus

Sotsiaaleluruumi üürikuuga sõlmitava üürilepingu tähtaega ei määrata taotlust menetleva sotsiaaltöötaja subjektiivse arvamuse järgi

Seetõttu oli eelarve alalaekumine vara müügitulude osas 72,5%

Täname Teid võimaluse eest teha omapoolne pakkumine teatmiku mooduli programmeerimise osas

Määrata pakendiseaduse nõuete täitmise üle järelevalve teostajaks: (1) tagatisrahaga pakendi tagasivõtmise osas ..

Seetõttu oli eelarves vara müügitulude alalaekumine 72,5%

Täname Teid võimaluse eest teha (oma) pakkumine teatmiku mooduli programmeerimise kohta

Määrata pakendiseaduse täitmise üle järelevalvajak: (1) tagatisrahaga pakendi tagasivõtmise puhul ..

- **raames**

Kaassõnal *raames* pole universaalset asendust, kuid mõnikord saab teda lihtsalt välja parandada.

Muinsuskaitsekuu raames soovib Eesti Muinsuskaitse Ümarlaud aidata mälestiste omanikke, korraldades talgupäeva käesoleva aasta 16. mail

Avalik võim viib linnaruumis linlaste huvides ellu aktiivset maapoliitikat, mille raames maid munitsipaliseeritakse ja toimub maa pikaajaline arendamine

Muinsuskaitsekuul soovib Eesti muinsuskaitse ümarlaud aidata mälestiste omanikke, korraldades 16. mail talgupäeva

Avalik võim viib linnaruumis linlaste huvides ellu aktiivset maapoliitikat, munitsipaliseerides maad ja arendades seda pikema aja vältel

- **seoses**

Kaassõnana esinev *seoses* tõrjub välja sõnu *tõttu*, *puhul* jt.

Seoses teetöödega suunatakse buss ümbersõidule

Seoses pingelise majandusolukorra ning väheste jäätmevoogudega plaanime alates 01. jaanuarist 2009. a ajutiselt peatada püsijäätmete vastuvõtu Kivi tee 2 käitluskohas

Teetööde tõttu suunatakse buss ümbersõidule

Raske majandusolukorra ning jäätmete vähesuse tõttu plaanime peatada püsijäätmete vastuvõtu Kivi tee 2 käitluskohas alates 1. jaanuarist 2009

- **vastavalt**

Tarindi *vastavalt* millele asemel on ladusam öelda *mille kohaselt*, *mille järgi* vms.

Saku Gümnaasiumi eesmärgiks on anda õpilastele üldharidus vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele ning õppekavadele, mis koostatakse vastavalt riiklikele õppekavadele

Vastavalt Jäätmeseaduse § 39 ja 42 peab kohaliku omavalitsuse jäätmekava sisaldama järgmist informatsiooni: ..

Vastavalt majandustegevuse registri seaduse § 26 lg 1 peab ettevõtja esitama majandustegevuse registrile ..

Aastal 2013 on Saue meeldiva elukeskkonnaga ja hästi arenenud infrastruktuuriga linn, mis areneb vastavalt säästva arengu printsiipidele

Järgmises näitelause on tähendusnihe. *Vastavalt teie kirjale* tähendab, et tehakse midagi eelnenud kirja järgi, sellest juhindudes, kuid ilmselt on siiski tahetud öelda, et teatatakse *vastuseks kirjale*.

Vastavalt Teie kirjale 03.12.1993. a. nr. .. teatame, et .. asutus ei ole majade tagastamise vastu

Saku Gümnaasiumi eesmärk on anda õpilastele üldharidus põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning riiklike õppekavade kohaselt

Jäätmeseaduse §-de 39 ja 42 kohaselt ~ järgi peab kohaliku omavalitsuse jäätmekava sisaldama järgmist informatsiooni: ..

Majandustegevuse registri seaduse § 26 lg 1 kohaselt ~ järgi peab ettevõtja esitama majandustegevuse registrile ..

Aastal 2013 on Saue hästi arenenud infrastruktuuriga linn ja meeldiv elukeskkond, mis järgib säästva arengu põhimõtteid

Vastuseks Teie 3. detsembri 1993. a kirjale nr. .. teatame, et .. asutus ei ole majade tagastamise vastu

3.5. Määrsõnad

- **Ajamäärsõnad täna ja hetkel**

Kiputakse unustama, et sõna *täna* tähendab üksnes tänast päeva, nt *täna on laupäev, 21. november*. Kui aga peetakse silmas üldisemalt *tänapäeva*, *praegusaega*, siis tuleks ka nii öelda. Kuigi inglise keeles on *today* ka üldisemalt olevikku märkiv sõna, ei ole mõtet seda eesti keelde üle tuua.

Mida annab linn täna ülikoolidele ja mida ta saaks veel anda

Mida annab linn ülikoolidele ja mida ta saaks veel anda

Sama moodi nagu *täna* vohab sõna *hetkel*, millega tahetakse samuti viidata olevikule selle üldises mõttes. Peab siiski meeles pidama, et *hetk* on vaid üks viiv ja seda ei saa kasutada tähenduses 'praegu, parasjagu' – neid sõnu tulekski eelistada. Mõnikord on ajamäärsõna olevikku väljendavas lauses ka ülearune.

Hetkel on võimalus e-arvet tellida Swedbanki kaudu, kuid lähiajal on vastav leping sõlmimisel ka SEB-ga

Informatsiooni jagamiseks on meil hetkel kasutada kaks kanalit: internet ja raadio

Valla territooriumil ei asu hetkel ühtegi tegutsevat prügilat

Saku aleviku avalikel haljasaladel tekkivad haljastusjätmed kompostitakse hetkel aleviku servas asuval kompostimisplatsil

Praegu on võimalus ~ saab e-arvet tellida Swedbanki kaudu, kuid lähiajal sõlmitakse leping ka SEB-ga

Informatsiooni jagamiseks on meil praegu kasutada kaks kanalit: Internet ~ internet ja raadio

Valla territooriumil ei asu ühtegi tegutsevat prügilat

Saku aleviku avalike haljasalade haljastusjätmed kompostitakse aleviku servas asuval kompostimisplatsil

- **lt-määrsõnad**

Üldiselt on *lt*-määrsõnal keeles oma roll, kuid halva stiili tunnusjooneks saab ta siis, kui teda on liiga palju.²

² Ületuletuse teel saadud *lt*-määrsõnadest on eraldi juttu ebasoovitavate vormide peatükis.

- **juhinduvalt**

Mõnikord on parem kasutada määrsõna asemel hoopis *des*-vormi.

Juhinduvalt eeltoodust on Elektri Energia AS teinud ettepaneku Paikuse valla üldplaneeringule reserveerida Paikre jäätmekäitluskeskuse läheduses asuv maa tuuleenergia tootmise maaks

Eeltoodust juhindudes ~ lähtudes on Elektri Energia AS teinud ettepaneku reserveerida Paikuse valla üldplaneeringus tuuleenergia tootmise maaks ala, mis asub Paikre jäätmekäitluskeskuse läheduses

- **järgselt**

Viimasel nädalal on Tartus lumesajujärgselt tegevuses olnud 13 autosahka ja puisturit ning 32 traktorit

Viimasel nädalal on Tartus lumesaju järel ~ pärast lumesadu olnud tegevuses 13 autosahka ja puisturit ning 32 traktorit

Eesti Vabariigis kehtiva Keskkonnajärelevalve seaduse järgselt on kohalik omavalitsusorgan või asutus üks keskkonnajärelevalve teostajatest

Eesti Vabariigis kehtiva keskkonnajärelevalve seaduse järgi on kohalik omavalitsusorgan või asutus üks keskkonnajärelevalve tegijatest

Kohmaka sõnaühendi *alalise elukoha järgselt* asemel on parem öelda lihtsamalt: *kodu lähedal*. Lause saab veelgi lihtsamaks, kui loobuda ka sõnadest *kvalifitseeritud* ja *olemasolu*.

Hoolitseda huvialaharidusteabe kättesaadavuse eest, tagada noortele võimalused huvialadega tegelemiseks võimalikult alalise elukoha järgselt, tagada kvalifitseeritud huvialajuhtide olemasolu ning nende mitmekülgne täiendusõpe

Hoolitseda huviharidusteabe kättesaadavuse eest, tagada noortele võimalus tegeleda huvialadega võimalikult kodu lähedal, tagada kvalifitseeritud ~ oma valdkonda tundvad huvijuhid ja nende mitmekülgne täiendusõpe

- **jätkuvalt**

Sõna *jätkuvalt* kõrval ei maksa unustada sõnu *endiselt*, *edaspidi(gi)*, mõnikord on aga sisu selge ilma selletagi.

Kui isik vajab juhtumikorraldaja hinnangul jätkuvalt teenuse osutamist, esitab ..

Kui isik vajab juhtumikorraldaja hinnangul teenust edaspidigi, esitab ..

- **praktiliselt**

Sõna *praktiliselt* ei ole sama mis *tegelikult*, *õigupoolest*, *peaaegu*, *enam-vähem*.

Praktiliselt sama meeskond oli abiks ka eelmisel päeval toimunud ETV-Swedpanki noorte suusasarja IV osavõistluse korraldamisel Valgehobusemäel

Peaaegu ~ enam-vähem sama meeskond oli abiks ka eelmisel päeval (toimunud) ETV ja Swedbanki noorte suusasarja IV osavõistluse korraldamisel Valgehobusemäel

4. Vormid – millest hoiduda ja mis on paremad

Vormi- ja sõnamoodustuse puhul tuleb esmajoones silmas pidada, et lühem on enamasti parem ja selgem. Liias moodustised teevad teksti tarbetult pikaks ja raskesti haaratavaks.

4.1. It-määrsõnad

Tarbeteksti muudavad keeruliseks ületuletuse teel tehtud *It*-määrsõnad. Need saadakse nii, et määrsõnast (nt *kohe*) moodustatud omadussõnale (*kohene*) lisatakse määrsõna tunnus *-It*. Tulemus on *koheselt*, see tähendab aga täpselt sama mis *kohe*. Ületuletuse alus võib olla ka sõnaühend, nt *veel kord* > *veelkordne* > *veelkordselt*.

Saadame Teile veelkordselt .. arengukava aastani 2006 kinnitamiseks

Esmakordselt esimesse klassi astuva Sauga valla elanikuna rahvastikuregistrisse kantud lapse vanemale makstakse ühekordset toetust 1000 krooni

Töö käib ööpäevaringelt

Otsekorralduslepingu sõlminud lapsevanemal arvestatakse iga-kuiselt tema poolt valitud kuupäeval arvelduskontolt maha võlgnevus, mis koosneb antud kuu arvest ning eelmiste perioodide võlgnevusest

Saadame (uuesti) Teile kinnitamiseks .. arengukava aastani 2006

Esimest korda esimesse klassi astuva lapse vanemale makstakse ühekordset toetust 1000 krooni juhul, kui laps on kantud rahvastikuregistrisse Sauga valla elanikuna

Töö käib ööpäev ringi ~ ööpäev läbi ~ kogu ööpäeva

Otsekorralduslepingu sõlminud lapsevanemal arvestatakse iga(l) kuu(l) kindlal päeval, mille ta on ise valinud, arvelduskontolt maha summa, mis koosneb selle kuu arvest ning eelmiste perioodide võlast

4.2. Määrus saavas käändes

Saavas käändes määrus märgib omaduste või seisundite juhuslikkust, ajutist iseloomu. Keelekasutaja võiks mõelda, kas ta soovib esitada oma eesmärgi ja ülesandeid ajutiste ja juhuslikena. Võib-olla tasuks sellest pidevast ajutisusest loobuda?

Käesoleva pöördumise eesmärgiks on teavitada Teid Toompihla küttesüsteemi pikaajalistest probleemidest ja paluda abi nende lahendamiseks

Saku Gümnaasiumi eesmärgiks on anda õpilastele üldharidus

Minu ~ meie pöördumise eesmärk on teavitada ~ informeerida Teid Toompihla küttesüsteemi pikaajalistest probleemidest ja paluda abi nende lahendamiseks

Saku Gümnaasiumi eesmärk on anda õpilastele üldharidus

4.3. Mitmus ainsuse asemel

Võõrkeelte eeskujul on eesti keeles hakanud levima ainsussõnade kasutamine mitmuses, nt *arengud*, *tegevused*.

Olulised arengud on toimunud Tartu linna piiril ja lähiumbruses

Projektide ellurakendamine algas 2003.a oktoobris, tegevused peavad olema lõpetatud 30.06.2005

Iga valdkonna juures on loetletud tegevused, mis on vajalikud eesmärkide saavutamiseks

Oluline areng on toimunud Tartu linna piiril ja lähiumbruses

Projektide (ellu)rakendamine algas 2003. a oktoobris, töö peab olema lõpetatud 30. juuniks 2005

Iga valdkonna puhul on loetletud, mida on vaja teha eesmärkide saavutamiseks